

O PLANIRANJU ORUŽANIH SNAGA

Vojno planiranje je vrlo česta i privlačna tema za vojne autore mnogih zemalja. Tako su, pre izvesnog vremena, u poznatom američkom vojnom časopisu »Military Review«, u dva uzastopna broja, izišla dva članka u vezi sa ovom uvek aktuelnom temom. U prvom članku pod naslovom »Koliko oružanih snaga za odbranu i protiv koga?«, autor, pukovnik Blec,¹ ukazuje na svu složenost ovog pitanja i na faktore koji utiču na planiranje vojne sile. On podseća da je nekada bilo lako dati odgovor na ovo pitanje, ali da se razvojem međunarodnih odnosa to pitanje toliko komplikovalo da je tačan odgovor danas praktično nemoguć. Prema njegovom mišljenju, do ovoga je došlo zbog toga što je sistem međunarodnih odnosa izgubio bipolarni karakter i dobio multipolarni, pri čemu su glavni akteri u takvom sistemu postali SAD, SSSR, Kina, Japan i Zapadna Evropa. (Svakako da se sa ovakvom autorovom ocenom ne bismo mogli složiti — prim. M. Đ.). A upravo u takvom sistemu međunarodnih odnosa — kada se mora voditi računa o više aktera i njihovim vojnim sposobnostima i političkim

opredeljenjima — autor i vidi teškoće za današnje vojno planiranje.

Iako na čitav problem gleda iz američkog političkog ugla, odnosno ugla velike sile i američkih oružanih snaga, tj. velike američke politike i strategije, autorova razmatranja su interesantna i, bez obzira na naša slaganja ili neslaganja sa pojedinim njegovim zaključcima, zaslužuju da ih u nešto kraćem obimu prikažemo.

S izbijanjem drugog svetskog rata, ističe autor na početku članka, kao i kasnijim razvojem događaja u Evropi i na Dalekom istoku, procenjivanje vojnih sposobnosti i političkih namera drugih aktera išlo je nekako skupa. Prilikom ulaska SAD u taj rat, »neprijatelj« je već bio tačno određen i procenjen, tako da se vojno planiranje moglo da usredsredi na procenjivanje njegovih vojnih sposobnosti. Njegove namere su bile jasne i mogle su biti izmenjene samo njegovim odlučnim vojničkim porazom.

Drugi svetski rat je, smatra autor, do kraja ostao bipolarnog karaktera, pri čemu su se snage saveznika nalazile na jednom, a snage osovine na drugom polu. Međunarodni odnosi posle drugog svetskog rata, a naročito u periodu »hladnog rata«, razvijali su se takođe u znaku bipolarnosti, s tim što su se akteri u tim bipolarnim

¹ *How much force to defend against what?*, by colonel Donald Bletz, USA, »Military Review«, SAD, januar 1974.

odnosima izmenili. Svaka strana je imala određeno mišljenje i stavove u pogledu namera one druge strane; međutim, vojna sposobnost i jedne i druge strane neprestano se menjala. Stoga se glavni problem za svaku od njih, u suštini, sastojao u neprestanom procenjivanju i približno tačnom utvrđivanju trenutnih vojnih sposobnosti one druge strane, jer njihove namere nisu dolazile u sumnju nijednog trenutka.

U toj eri bipolarne konfrontacije, analiziranje vojnih sposobnosti druge strane postalo je primarno. Vrlo često su objavljivane sheme u kojima su upoređivane oružane snage jedne i druge strane. Njih je, prema tvrđenju autora, bilo vrlo lako načiniti: trebalo je samo sopstvene vojne sposobnosti staviti naspram vojnih sposobnosti suprotne strane. Vojne sposobnosti jedne strane su bile uravnotežene sa onima druge strane ili su ih premašivale. Taj stepen uravnoteženosti ili neuravnoteženosti oružanih snaga sa drugom stranom izražavan je izrazima: snage su izjednačene vrednosti, superiorne su ili inferiorne.

Međutim, poslednjih godina je dosta pisano o tome da je sistem međunarodnih odnosa izgubio bipolarni karakter i dobio multipolarni, a da su glavni akteri u takvom sistemu postali SAD, Sovjetski Savez, NR Kina, Japan i Zapadna Evropa. Ranije vojno planiranje, koje se zasnivalo na bipolarnom karakteru međunarodnih odnosa, ističe dalje autor, moralo je da pretrpi izmene. U stvari, vojne sposobnosti pomenutih glavnih aktera, u takvom sistemu odnosa, mogle su, gledano ponaosob, da se procenjuju na isti način kao i ranije, ali se namere ostala glavna tri aktera nisu mogle više tako lako da

utvrde. Stoga su se prilikom procenjivanja svakog od ovih aktera morali da uzmu u obzir i faktor vojnih sposobnosti i faktor namera ostalih glavnih aktera u multipolarnom sistemu međunarodnih odnosa.

Postavljanje hipotetičnih kombinacija, koje bi se zasnivale na proceni svakog od glavnih aktera i istovremenoj proceni namera i držanja ostalih glavnih aktera u takvoj situaciji, moglo bi da ide u nedogled. Iz ovakve situacije može se, međutim, jasno uočiti da su se, s nastajanjem multipolarnih međunarodnih odnosa, za vojne planere mnogostruko uvećale teškoće. Autor tvrdi da su američki vojni planeri sada primorani da, u kontekstu svake od mogućnih kombinacija, i to pre nego što pređu na samo planiranje, postave sebi tri osnovna pitanja:

Kakva je uloga oružanih snaga u postojećem sistemu međunarodnih odnosa?

Koje su determinante koje, pored sagledanih vojnih sposobnosti i namera drugih aktera, određuju veličinu i strukturu oružanih snaga?

Koliko je oružanih snaga potrebno za svaku hipotetičnu situaciju?

Uloga oružanih snaga. Na pitanje zbog čega je potrebno da Sjedinjene Američke Države, ili bilo koja druga država, drže oružane snage u godinama koje dolaze, autor daje jednostavan odgovor — radi svog nacionalnog opstanka. Pravo pitanje se, međutim, sastoji u tome kakva je uloga oružanih snaga u obezbeđenju tog opstanka, ili, još preciznije, čijoj pretnji one treba da se suprotstave?

Savremena suverena država mora svojim punim ulogom, i na unutrašnjem i na spoljnopolićkom

planu, da plaća svoj opstanak. Podlogu tog ulaganja i na jednom i na drugom planu čini potreba da se obrazuju i održavaju međunarodni odnosi u kojima bi povodi i prilike za sukob bili svedeni na minimum. Dva osnovna elementa za održavanje međunarodne ravnoteže su, po mišljenju autora, diplomatija i vojna sposobnost zemlje.

Ubedljivost SAD, ili bilo kojeg od glavnih aktera, u međunarodnim odnosima, kada je reč o punom obimu njihove diplomatske aktivnosti, zavisi u velikoj meri od toga kako ostali glavni akteri ocenjuju vojnu sposobnost Sjedinjenih Američkih Država, ili nekog drugog aktera, da podrži tu politiku i njihovu spremnost da nacionalne interese te zemlje i zaštite.

Oružane snage zemlje su, kao instrument spoljne politike, orijentisane protiv one »pretnje« koju ima u vidu njeno nacionalno rukovodstvo. Na toj osnovi dolazi do koncipiranja, organizovanja, opremanja, obučavanja i razvijanja oružanih snaga, kako bi se suprotstavile toj specifičnoj pretnji. U ranijim, bipolarnim međunarodnim odnosima ovo se smatralo kao osnovni racionalni postupak prilikom stvaranja i izgradnje oružanih snaga.

Međutim, u današnjem svetu multipolarnih odnosa mora se, prema mišljenju autora, uzeti u obzir i jedna druga dimenzija. Kada se razmatra vrsta pretnje, onda neodređenost zamenjuje određenost. Zadatak stvaranja i izgradnje oružanih snaga, koje bi zemlju štatile od neodređene i nedefinisane pretnje, predstavlja beskrajno složeniji problem nego u slučaju jasne i određene pretnje. Bez obzira na ovo, može se uzeti da će ubuduće sa svim određena, specifična pretnja

biti jak element u tom razmatranju, dok će neodređena, nedefinisana pretnja dobijati sve veći značaj — kao funkcija sve veće neodređenosti, neizvesnosti i promena u međunarodnim odnosima.

Krajnji cilj trajnog mira u međunarodnim odnosima sadrži u sebi i potpuno eliminisanje upotrebe oružanih snaga kao sredstva kojim jedna zemlja nastoji da svoju volju nametne drugoj zemlji. Naravno, ovaj cilj još nije ostvaren i malo je verovatno da bi se eliminisanje oružanih snaga, kao instrumenta nacionalne politike, moglo ostvariti u bliskoj budućnosti.

Kada se već potpuno eliminisanje oružanih snaga ne može da sprovede, onda je, po mišljenju autora, odvratanje od upotrebe oružanih snaga i primene vojne sile, barem za izvestan vremenski period, jedino rešenje za privremeni mir. Ako se prihvati teza da je odvratanje moguće ako se povodi i prilike za sukob — na svim nivoima — svedu na minimum, odnosno da nacionalne oružane snage služe za to da onu drugu stranu odvrata od upotrebe sile, onda ostaje pitanje kakve i kolike oružane snage zemlja treba da ima. Sve ostalo u njegovom članku, ističe sam autor, zasniva se na prihvatanju ove teze.

Tako, u suštini, proizlazi da će uloga oružanih snaga u sledećim dekadama biti da, u sadašnjem sistemu međunarodnih odnosa, održavaju neku vrstu »prihvatljive« ravnoteže snaga, ili da je po potrebi ponovo uspostavljaju. Iz celokupnog razmatranja proističe i pitanje: kolike oružane snage je potrebno držati? Da bi se na ovo pitanje moglo odgovoriti, autor smatra da treba prethodno videti koje su determinante koje to određuju.

Determinante koje određuju veličinu oružanih snaga. Neki pripadnici američkih oružanih snaga, ističe autor, složice se sa slikom današnjeg sveta koju je on ovde izneo, dok drugi neće. To njihovo slaganje ili neslaganje, međutim, nije od odlučujućeg značaja. Američka politička tela, administracija i Kongres, prema njegovom tvrdjenju, imaju predstavu o današnjem svetu sasvim sličnu iznetoj, i najviši vojni krugovi su pozvani da obave planiranje američkih oružanih snaga saobrazno tome. Šta to za ove vojne krugove znači?

Prvo, to znači da su u pitanju samo dani, a možda su oni i sasvim na izmaku, kada se »pretnja« one druge strane uzimala, pred američkom javnošću i Kongresom, kao opravdanje za držanje postojećeg broja divizija, ratnih brodova i borbenih aviona.

Može li se, postavlja pitanje autor, od američke javnosti i Kongresa očekivati da odobre držanje ogromnog i sve skupljeg vojnog »establišmenta«, namenjenog za odbijanje napada one druge strane, za koji je punih 25 godina tvrđeno da će biti izvršen u pogodnom momentu? Autor tvrdi da se to ne može očekivati. »Pretnja« one druge strane može da bude stvarna, ali i ne mora. Što se tiče američke nacije kao celine, ona u to ne veruje. Prema tome, »pretnja« one druge strane, barem onako kako je prikazivana u pokazateljima o vojnoj sposobnosti do kraja šezdesetih godina, neće više, po mišljenju autora, predstavljati osnovnu determinantu prilikom određivanja veličine američkih oružanih snaga.

Drugo, to znači da će izmenjena slika sveta i međunarodnih odnosa pojačati zahteve američke javnosti za skretanjem nacionalnih prioriteta u pravcu domaćih, unu-

trašnjih problema i da će se, smatra on, na svaku administraciju vršiti veliki pritisak da smanji vojne izdatke na stvarni minimum. Po mišljenju autora, ti pritisci će se izraziti u sve većim federalnim izdacima na nevojne oblasti, tako da će vojni budžet sporije rasti, ako ne u apsolutnim iznosima, onda procentualno u odnosu na ukupan nacionalni dohodak. Ti pritisci javnosti biće, po svoj prilici, snažni i stalni.

Posle povratka američkih snaga iz Vijetnama, tvrdi dalje autor, sve više se pojavljuju znaci da nekađašnja jaka antimilitaristička osećanja ustupaju mesto nekoj vrsti opšte indiferentnosti prema svemu onome što ima veze sa vojskom. Autor smatra da će se ova indiferentnost sve više pojačavati i širiti i da će imati značajan uticaj na odluke Kongresa o vojnom budžetu i na obezbeđenje potrebnog broja dobrovoljaca za oružane snage. Stoga ne bi bilo nimalo iznenađujuće da glavne determinante pri određivanju veličine američkih oružanih snaga ubuduće postanu odluke Kongresa o vojnom budžetu i broj mladića koji dobrovoljno žele da stupe u stalnu službu nedavno stvorene profesionalne vojske.

S tim u vezi, autor je mišljenja da i broj divizija KoV-a može, u velikoj meri, da bude uslovljen brojem mladića — dobrovoljaca za vojsku, a broj nosača aviona u operativnoj upotrebi ratne mornarice visinom budžeta koji Kongres odobri.

Sve to može da bude i drukčije i da nema veze sa vojnim sposobnostima i mogućnim namerama bilo kojeg od drugih glavnih aktera u međunarodnim odnosima. Međutim, ukoliko bi u tim odnosima došlo do neke traumatske situacije, koja bi pokazala da su namere drugih glavnih aktera jasno i otvore-

no neprijateljske prema SAD i bezbednosti njihovih nacionalnih interesa, autor smatra da bi onda moglo da dođe do značajnih promena u pomenutim trendovima. Time on želi da istakne da će se američki nacionalni resursi, u stvari, sve više povećavati, a da će domaći, unutrašnji problemi postati glavna determinanta prilikom određivanja veličine i strukture oružanih snaga. Najviše vojno rukovodstvo će svoje planiranje, najverovatnije, početi razmatranjem raspoloživih nacionalnih resursa i prema tome podešavati i vojnu strategiju, koja treba da zemlju najoptimalnije obezbedi od određene, specifične i neodređene, nede-finisane pretnje.

Autor ističe da neki od onih koji su godinama učestvovali u najvišem vojnom planiranju sada pri-govaraju da u predloženom nači-nu planiranja, barem konceptijski, nema ničeg novog. Vojni planeri su u pogledu stvarnih nacionalnih resursa uvek bili suočeni s izves-nim ograničenjima. Iz unutrašnjih političkih i drugih razloga, oni su uvek insistirali na ustaljenom toku razmišljanja i planiranja. I kada raspoloživi resursi nisu mogli da zadovolje postavljene zahteve, oni su se iznova vraćali na celokupan proces razmišljanja i planiranja.

Najviši rukovodioci američkog KoV-a, ističe dalje autor, razno-vrsnim analizama i studijama, na-stoje da dokažu da sadašnji broj od 13 divizija predstavlja optimum snaga. Međutim, ukoliko KoV ne dobije potrebna finansijska sred-stva, ili ako se ne javi dovoljan broj mladića za dobrovoljnu slu-žbu, koji će popuniti tih 13 divi-zija, onda se ni tolike snage ne mogu da obezbede.

Kada je reč o determinantama koje u idućim godinama treba od-

lučujuće da utiču na veličinu i strukturu američkih oružanih sna-ga, onda će faktor vojnih sposobno-sti drugih glavnih aktera u me-đunarodnim odnosima, po mišlje-nju autora, biti od manjeg znača-ja, dok će faktor namera tih istih aktera dobijati sve više na znača-ju i težini. Vojne sposobnosti dru-gih glavnih aktera mogu da se pri-lično tačno procene i odrede, a te procene se mogu, ako bude potre-bno, i braniti.

Međutim, namere drugih glavnih aktera, u dinamičnom sistemu me-đunarodnih odnosa, su manje ta-čan i manje merljiv faktor, odnosno on više spada u oblast apstraktnih kalkulacija, pa se teže može i pro-cenjivati. S druge strane, ukoliko u zemlji dođe do preorijentacije nacionalnih resursa na druge ob-lasti — dalje od oblasti odbrane, postoji verovatnoća da faktor na-mera drugih aktera postane odlu-čujuća determinanta prilikom od-ređivanja veličine oružanih snaga.

Kolike su oružane snage, u stva-ri, dovoljne? — postavlja pitanje autor ovog članka. Da li je za ame-ričku kopnenu vojsku dovoljno 13 divizija, ili je potrebno da ih ima 30, pa čak i 100 da bi se mogla us-pešno da suprotstavi poznatim voj-nim sposobnostima drugih glavnih aktera u multipolarnom sistemu međunarodnih odnosa? Ako se raz-matraju eventualne namere tih drugih aktera, da li je potrebno da američka kopnena vojska ima i tih 13 divizija. Napisi u poslednje vre-me u američkoj štampi sugerišu da bi kopnena vojska mogla da ima i samo 10 divizija. Autor se pita da li je taj broj divizija dovoljan, jer tu se nameće ključno pitanje: šta te snage treba da rade? Da li se želi dovoljna jačina snaga da bi se postigao visok stepen sigurnosti da će se one efikasno moći da suprot-

stave bilo kakvoj kombinaciji poznatih vojnih sposobnosti drugih glavnih aktera? Ili, da li se želi da sopstvene vojne sposobnosti budu dovoljno jake i efikasne da neke od drugih aktera, u čije se name-re sumnja, navedu na razmišljanje, odnosno da takve vojne sposobnosti ne poremete, u kritičnoj meri, ostale bitne nacionalne programe?

Koliko je oružanih snaga dovoljno da bi se efikasno suprotstavilo vojnim sposobnostima drugih aktera — po mišljenju ovog autora — teško je reći. On smatra da se pravi odgovor na ovo pitanje ne dobija samo razmatranjem vojnih sposobnosti drugih aktera, već uzimanjem u obzir i drugih, ranije iznetih determinanti, a i faktora namera drugih aktera. U krajnjoj liniji, autor je mišljenja da na donošenje odluke o tome prvenstveno utiču politički, a ne vojni razlozi.

Odluku o tome kolike će snage SAD biti dovoljne doneće, ističe on, najviše američko političko telo, a profesionalni vojnici moraju, prilikom svog razmišljanja i planiranja, da budu više okrenuti budućnosti nego prošlosti.

Kopnena vojska i Niksonova doktrina. Razmatranjima prvog autora, pukovnika Bleca, priključićemo ovde i mišljenja autora drugog članka Donalda Keli Džonsa,² u istom američkom vojnom časopisu, pod naslovom »Obaveze, dezan- gažovanje i Niksonova doktrina«. Dok je u dosadašnjim razmatranjima bilo pretežno govora, i to na prilično uopštenom i apstraktnom nivou, o oružanim snagama u celini, u ovom odeljku oba se autora

detaljnije bave kopnenom vojskom kao delom oružanih snaga.

Niksonova doktrina, po mišljenju obojice autora, ne predstavlja neko tačno određivanje politike, već široko postavlja načela na kojima treba da se zasniva nacionalna politika SAD, uključujući i vojnu politiku u nju. Za razliku od ranije Trumanove doktrine, Niksonova doktrina ne sadrži, tvrde ovi autori, tačno utvrđene akcije prema kojima bi politički i vojni planeri trebalo da se orijentišu, već uopšteno izlaže »neakcije«, odnosno sve ono što se neće uraditi i do čega možda neće ni doći. Ona se može interpretirati i uobličavati saobrazno menjanju međunarodnih odnosa, odnosno prema tome kako se ti odnosi jasnije ocrtavaju i uočavaju. Autori smatraju da bi planeri američke kopnene vojske, koji mnogo vremena troše na to da iz neodređenog i uopštenog iznošenja načela ove doktrine izvuku tačan i opravdan nivo kopnenih snaga, morali, u stvari, sada da obave težak posao.

Odgovor na pitanje: koliko oružanih snaga za odbranu i protiv koga? ne može se, po mišljenju oba autora, naći samo u Niksonovoj doktrini, jer je ona samo jedan od mnogih faktora, spoljnih i unutrašnjih, koji mogu da pomognu u davanju tog odgovora. Neki od tih faktora i uticaja izneti su već ranije.

Niksonova doktrina i strategija »realističkog odvrćanja«, koja iz nje proističe, ukazuju u opštim crtama na tri stvari koje utiču na veličinu kopnene vojske, kao jednog od vojnih elemenata američke spoljne politike. One obe ukazuju na jasan trend u pravcu:

a) sve većeg oslanjanja na američke nuklearne snage,

² *Commitment, disengagement and the Nixon doctrine*, by Donald Kelly Jones, »Military review«, SAD, decembar 1973.

b) sve manjeg oslanjanja na snage opšte namene,

c) sve većeg oslanjanja na kolektivnu bezbednost.

S tim u vezi, pripadnici KoV-a bi trebalo, ističu autori, da shvate da kopnena vojska neće više imati dominantan položaj u odnosu na ostale vidove oružanih snaga, pa ni pri raspodeli vojnog budžeta, kao što je to bilo šezdesetih i početkom sedamdesetih godina. Niksonova doktrina ne pruža opravdane razloge za postojanjem velike kopnene vojske starog, konvencionalnog tipa, koja bi predstavljala glavnu polugu u strukturi američke odbrane. Ona, po mišljenju autora, podržava želju i nameru za postojanjem dobre i efikasne kopnene vojske, najbolje u odnosu na sve koje su SAD dosada imale.

Uz ranije postavljeno pitanje: kolika kopnena vojska i s kakvom namenom? — autori postavljaju još jedno pitanje: kakav bi poseban doprinos kopnena vojska mogla da pruži u ovom promenljivom, nepredvidljivom svetu? Pogotovu što je kopnena vojska jedini vid oružanih snaga koji raspolaže sposobnošću da okupira protivničku teritoriju i kontroliše neke zemlje, pod uslovom da političko i vojno rukovodstvo SAD dođe do zaključka da je to u nacionalnim interesima zemlje.

U Niksonovoj doktrini se, tvrde ovi autori, nigde i ničim ne nagađava, niti razmatra eventualna okupacija tuđih kopnenih teritorija i kontrola stanovništva. Međutim, u kontekstu ove doktrine dopušta se verovatnoća da u svetu može doći do malih lokalnih i ograničenih sukoba, pa i do tačno određenih operacija KoV-a u njima.

Kao što je već ranije rečeno, tačan odgovor na postavljeno pita-

nje je teško dati. Pri tome se, smatraju ovi autori, treba čuvati pro-roka koji na to daju lake i površne odgovore. Odgovor na drugi deo pitanja — »protiv koga?« — može se dobiti brižljivom analizom složenog i promenljivog sistema međunarodnih odnosa i ulogom SAD u tim odnosima. U vezi sa tom analizom, išlo bi i brižljivo razmatranje uloge oružanih snaga kao instrumenta spoljne politike, i to kod svih glavnih aktera u međunarodnim odnosima.

U davanju odgovora na prvi deo pitanja — »kolike oružane snage za odbranu«, — bilo bi korisno, smatraju autori, kategorisati posebno stvari koje mogu da imaju manjeg uticaja, a posebno one koje mogu da imaju većeg uticaja, na određivanje veličine tih snaga. U kategoriju stvari sa *manjim* uticajem dolaze, prema mišljenju ovih autora, pretnja drugih aktera (izražena kroz pokazatelje o njihovoj sposobnosti) i Niksonova doktrina. Pretnja u sadašnjim složenim i promenljivim međunarodnim odnosima spada u nepredvidljivu veličinu i može da dovede do pomeranja težišta sa vojnih sposobnosti drugih aktera na njihove namere.

U kategoriju stvari sa *većim* uticajem došli bi, ističu na kraju autori, domaći politički i socijalni faktori. Ovo se, kada je reč o profesionalnoj vojsci, odnosi na rezerve u ljudstvu koje je spremno da služi tu vojsku i na finansijska sredstva koja se, s obzirom na sve nacionalne prioritete, mogu da izdvoje za oružane snage.

Prema tome, zaključuju autori, na to »kolike će oružane snage biti dovoljne za odbranu« prvenstveno i suštinski utiču domaći politički, socijalni i finansijski faktori.

M. Đ.

OPERATIVNO MASKIRANJE U BELORUSKOJ OPERACIJI¹

Za ostvarivanje beloruske operacije, u leto 1944, bile su neophodne opsežne pripreme. Između ostalog, trebalo je grupisati jedinice četiri fronta, u kojima se nalazilo ukupno oko 1,5 milion ljudi, preko 30.000 oruđa i minobacača, 5.200 tenkova i SO, i oko 5.000 borbenih aviona. U jedinice je trebalo dostaviti oko 400.000 t municije, 300.000 t goriva i maziva, i oko 500.000 t hrane.

Stvoriti tako veliku grupaciju neprimetno od protivnika bilo je izuzetno teško. Da bi se u tome uspelo, morale su se angažovati sve komande, zaključno sa Vrhovnom komandom i Generalštabom. Pre svega, bila je neophodna maksimalna tajnost u procesu stvaranja pomenute strategijske grupacije i prebacivanja materijalnih sredstava iz dubine zemlje, a zatim neprimetno prikupljanje udarne grupacije i iznenadno nanošenje udara. Uspeh operacije zavisio je, prema tome, i od stepena, obima i kvaliteta izvršenog operativnog maskiranja, a upravo na tu okolnost ukazivala je i Vrhovna

komanda zahtevajući od komandanata frontova:

— da sve pokrete jedinica i tehnike izvode isključivo noću, uz strogo pridržavanje maskirne discipline;

— da pokrete danju vrše samo manjim grupama, u uslovima koji potpuno isključuju letove avijacije i u zonama koje protivnik ne može da osmatra; — da se na predancima i u rejonima rasporeda jedinice i tehnika rastresito razmeštaju i dobro maskiraju, te da se maksimalno ograniči kretanje grupa i jedinica otkrivenim putevima i delovima zemljišta;

— da se naročita pažnja obrati tajnom smenjivanju jedinica u najisturenijim linijama;

— da se u toku pregrupisavanja i pripeme napada ne menja postojeći režim vatrene aktivnosti, te da se precizira redosled izvršavanja korektura artiljerijskim oruđima i obezbedi tajnost grupisanja artiljerije na glavnom pravcu.

Divizijama koje su pristizale na front zabranjeno je izvođenje komandantskog izviđanja (rekognosciranje) u velikim grupama, a radi prikrivanja stvarnog odseka proboja i glavnog udara rekognosciranje se moralo izvoditi na širokom frontu. Da bi se protivnik što više zavarao, od štabova jedinica je zahtevano da jedinice u zonama predviđenim za napad izvode odbrambene radove, da obrate pa-

¹ General-major V. Černjaev objavio je u Voennoistoričeskom žurnalu br. 8/74 članak »Operativnaja maskirovka vojsk v Belorusskoj operaciji«, u kome piše o ciljevima, merama i stečenim iskustvima u vezi s organizovanjem operativnog maskiranja u jedinicama Crvene armije koje su u leto 1944. učestvovala u ovoj operaciji.

žnju na verodostojnost lažnih minskih polja i da pri rasporedu jedinica na predancima i u rejonima prikupljanja zabrane otvaranje masovne vatre po pojedinačnim izviđačkim avionima protivnika. Za sve vreme PA sredstva su morala biti u gotovosti za odbijanje masovnih napada iz vazduha. Bilo je naređeno da se obezbedi potpuno radio-ćutanje. U pogledu dejstva avijacije, Vrhovna komanda je dozvoljavala izviđačke letove samo najboljim pilotima, i to najviše 2—3 dana do početka napada i na ograničenoj dubini koja je garantovala spuštanje na sopstvenu teritoriju u slučaju oštećenja aviona.

Posebne mere i akcije zahtevane su i u vezi sa organizacijom sistema komandovanja. Najstrožije je bila zabranjena svaka prepiska o planovima operativnog maskiranja i naloženo komandantima da sa sadržajem dokumenta mogu upoznavati samo ograničeni broj lica uz potpis. Direktiva VK je zabranjivala da načelnici rodova direktno upućuju zahteve u centralne uprave GŠ (zahtevi su mogli biti upućivani samo preko štaba fronta), a u pogledu telefonskih razgovora, naročito otkrivenih (nekođiranih), zahtevana je striktna kontrola u centrima veze. U armijskoj štampi je težište bilo na odbrambenim temama; izričito je bilo zabranjeno publikovanje članaka i napisa iz kojih bi se mogle otkrivati pripreme za predstojeću operaciju.

Komande frontova i armija su organizovale efikasnu svakodnevnu kontrolu izvršavanja svih naređenja koja su se odnosila na maskiranje. Iz vazduha je neprekidno proveravano maskiranje komandi i jedinica (za što su posebno angažovani oficiri iz štabova frontova i armija), pregrupisavanje jedinica je najstrožije kontrolisano, a u

dnevnim izveštajima koji su redovno upućivani GŠ posebno su navođeni podaci o rezultatima provere maskiranja.

Pasivne mere maskiranja, same po sebi, nisu bile dovoljne. Sveštan toga, Generalštab predlaže VK da se organizuje lažni napad na drugim delovima fronta (na jugu i u Pribaltiku) i s tim u vezi naređuje 3. ukrajinskom frontu da »...na desnom krilu fronta prikaže koncentraciju 8—9 streljačkih divizija, ojačanih tenkovima i artiljerijom«, da »...lažni rejon koncentracije oživi demonstriranjem i razmeštajem pokreta pojedinih grupa ljudi, vozila, tenkova, oruđa i inženjerskim uređenjem rejonu, te da u rejonima rasporeda maketa tenkova i artiljerije postavi PA oruđa i prikaže jedinstven sistem PVO rejonu koncentracije«. Komandi fronta je naređeno da osmatranjem i fotografisanjem iz vazduha proveri verodostojnost lažnih objekata, a slična direktiva je upućena i 3. pribaltičkom frontu.

Smisao svih ovih akcija i mera svodio se u suštini na to da se protivnik obmane u pogledu pravca glavnog udara Crvene armije, da mu se skrene pažnja sa centralnog dela fronta i da na temelju takve procene otpočne pregrupisavanje jedinica. Da bi se u tome uspelo, komandantima krilnih frontova koji nisu učestvovali u beloruskoj operaciji (2. i 3. pribaltički i 1. ukrajinski) naređeno je da tri dana uzastopno izvode izviđanje bojem na više delova fronta snagama od ojačane čete do ojačanog bataljona, a izviđanje sličnog karaktera planirano je i na frontovima centralnog dela ratišta. Tako se dogodilo da na frontu dugom preko 1.000 km istovremeno otpočinu dejstvo preko 60 isturenih četa i bataljona, što je protivnika gotovo

potpuno obmanulo o stvarnom pravcu glavnog udara.

Operacija je pripremana u najvećoj tajnosti. U celini su plan operacije znala samo četiri lica (vrhovni komandant i njegov zamenik, načelnik GŠ i njegov zamenik), a kao najveća tajna čuvano je vreme prelaska u napad. Tek nekoliko časova pred početak operacije vojni savet fronta se obratio jedinicama pozivajući ih da neprijatelju nanesu odlučujući udarac i oslobode Belorusiju. Uspešnom sprovođenju operativnog maskiranja umnogome su doprinele i detaljno razrađene direktive i planovi frontova. Od komandanata svih stepena zahtevano je obezbeđenje čvrste discipline na marševima i u rejonima rasporeda jedinica; radio-veza na marševima je bila izričito zabranjena; komandantska izviđanja su izvođena u malim grupama i na širokom frontu, pod vidom provere odbrane i bez narušavanja uobičajenog režima svakodnevnog ponašanja i aktivnosti jedinica; učesnici komandantskih izviđanja su nosili vojničke uniforme, a samo pojedinci oficirsku ratnu uniformu sa oznakama nižih oficira; kategorički je bilo zabranjeno da na prednji kraj odbrane dolaze grupe za komandantsko izviđanje odevene u kombinезone i uniforme tenkista; sva lica koja su dolazila u zonu prednjeg kraja bila su obavezna da nose automat, i dr. Naročita pažnja je posvećivana maskiranju artiljerijskih VP i osmatračnica. Radovi su obavljani samo noću, a u sva- nuće je ljudstvo neprimetno prebacivano u zaklonjene rejone.

Direktive komandi frontova i armija zahtevale su precizno organizovanje službe regulisanja kretanja (komandantske službe). S tim u vezi, celokupna teritorija fronta

je podeljena na pojaseve: frontovske — od baza frontova do armijskih baza; armijske — od linije armijskih do linije divizijskih baza, i trupne — od linije divizijskih baza do prednjeg kraja odbrane. Za organizovanje i delatnost službe u frontovskom pojasu odgovarao je načelnik štaba fronta, a u armijskom i trupnom — vojni savet i komandant. Regulisanje kretanja u trupnom pojasu bilo je organizovano na dubini 10—15 km od prednjeg kraja odbrane: u rejonima u kojima se izvode inženjerski radovi, na svim marš-rutama, putevima dotura i evakuacije, i u rejonima rasporeda, kao i u frontovskim, armijskim i divizijskim bazama. Na svakom putu i u rejonu rasporeda postojala je posebna komanda s operativnim oficijom na čelu. Oficiri angažovani za regulisanje kretanja imali su posebne legitimacije (sa potpisom načelnika štaba fronta), koje su im omogućavale da postavljaju zahteve obavezne za sve.

Da bi se postiglo potpuno iznenađenje, pravac glavnog udara fronta pripreman je na pošumljenom odseku i preko teškoprolaznog zemljišta na kome ga protivnik nije očekivao. S tim u vezi, štab fronta je detaljno razradio plan prikupljanja snaga i operativnog maskiranja. Od svih komandi je zahtevana kontrola preduzetih mera sa zemlje i iz vazduha, o čemu govori i ocena maršala Rokosovskog: »Protivnik je mogao da vidi samo ono što smo mi želeli da mu pokažemo. Jedinice su dovođene i vršile pregrupisanje noću, a danju su sa fronta odlazile u pozadinu železničke kompozicije sa maketama tenkova i oruđa. Na mnogim mestima su uspostavljeni lažni prelazi i prosečeni putevi koji su mogli biti primеćeni od protivnika. Na pomoć-

nim i manje važnim linijama saskređivano je mnogo artiljerijskih oruđa koja su ispaljivala nekoliko plutuna, a zatim se povlačila u pozadinu, a na VP su ostajale makete oruđa». Zbog ovih i drugih mera, jedinice 2. i 3. beloruskog fronta (prve na mogiljevskom, a druge na oršanskom pravcu) uspele su da gotovo potpuno obmanu protivnika i privuku znatne njegove snage u svoje zone dejstva.

Za razliku od planiranih akcija u najvišim komandama, u sprovođenju mera trupnog (taktičkog) maskiranja nije uvek bilo dovoljno discipline i konsekvantnosti. S obzirom na to, komande frontova i armija su preduzele opsežne mere da bi se u što kraćem vremenu otklonili uočeni nedostaci. U pogledu inženjerijskog uređenja položaja zahtevano je, na primer, da se grubodbrani u što većoj meri prilagode karakteru i boji terena; da se dejstvo art. oruđa maskira vertikalnim maskama; da se prekrivaju horizontalnim maskama tranšeje i saobraćajnice i zaštite od ugleda iz vazduha, naročito na najvažnijim delovima, i sl.

*

Iskustva stečena u pripremanju i izvođenju beloruske operacije ponovo su potvrdila izuzetan značaj operativnog maskiranja u planiranju i realizovanju operacija većeg obima. Autor posebno naglašava uslovljenost operativnog maskiranja stepenom usklađenosti sa opštom idejom operacije, i pri tome konstatuje da su gotovo sve mere masiranja izvođene prema unapred izrađenom planu.

U pogledu izbora metoda operativnog maskiranja, ponovno je dokazana teza o direktnoj zavisnosti metoda od snaga i sredstava, doba godine i vremenskih uslova. Dejstva jedinica koje se određuju za izvo-

đenje operativnog maskiranja ne smeju se, naime, razlikovati od dejstva ostalih snaga, jer je samo tako protivnika moguće »ubediti« u to da se radi o pravim merama. Osim toga, potrebno je da demonstrativna dejstva jedinica budu primetna za protivnika, ali tako vešto izvedena da ne otkrivaju stvarne pripreme. Analizirajući ove i druge činioce, general Černajev je potvrdio već poznato načelo da uspeh operativnog maskiranja zavisi, pre svega, od tajnosti, realnosti i brzine preduzetih mera i njihovog ostvarivanja. To se postiže: izradom konkretnih planova, pravovremenim i potpunim izvršavanjem predviđenih mera, strogim održavanjem maskirne discipline i neprekidnom kontrolom sa zemlje i iz vazduha.

U organizovanju operativnog maskiranja od posebnog značaja bilo je centralizovano rukovođenje svim glavnim zadacima od VK i GŠ. Vrhovna komanda je određivala zamisao maskirnog manevra, a odluku o maskiranju su donosili komandanti frontova. Plan maskiranja je radio načelnik štaba fronta, a odobravao ga vojni savet. Armije su sprovodile operativno maskiranje na osnovu zadataka i uputstava komandanta fronta. Odluka komandanta fronta za operativno maskiranje obuhvatala je: zamisao maskirnog manevra; snage i sredstva maskiranja na celoj dubini operacije; rokove pripreme i redosled izvođenja plana operativnog maskiranja; organizaciju i sprovođenje kontrole.

Autor završava članak konstatacijom da su iskustva stečena u vezi sa organizacijom i izvođenjem operativnog maskiranja u beloruskoj operaciji aktuelna i za savremene uslove i da su od posebnog značaja u borbenoj obuci komandi i jedinica.

Lj. B.

DONOŠENJE ODLUKE PRIMENOM AUTOMATIZOVANIH SISTEMA UPRAVLJANJA

Primena automatizovanih sistema upravljanja (ASU) u komandovanju, smatra autor,¹ zahteva i odgovarajuću metodologiju donošenja odluke. Time se, sem ostalog, obezbeđuje pravilna podela obaveza između čoveka i tehničkih sredstava.

Svaka »odluka je jedan od neophodnih momenata voljnog dejstva i načina njegovog ostvarenja. Voljno dejstvo pretpostavlja prethodno shvatanje cilja i sredstava dejstva, misaono izvršavanje dejstva, koje prethodi praktičnom dejstvu, misaono razmatranje razlogâ za i protiv njegovog izvršavanja, i sl. Taj proces se završava donošenjem odluke«.²

Prilikom donošenja odluke za borbeno dejstva potrebno je predvideti stanje vlastitih i neprijateljevih snaga u toku izvršenja borbenog zadatka, uslove njegovog izvršavanja u različitim etapama, načine dejstava neprijatelja i posledice vlastitih dejstava (tj. pretvaranje u život vlastitih odluka). Dakle, donošenje odluka je logičan završetak svih prethodnih akata organa komandovanja — prikupljanja i analiza podataka o situaciji, odre-

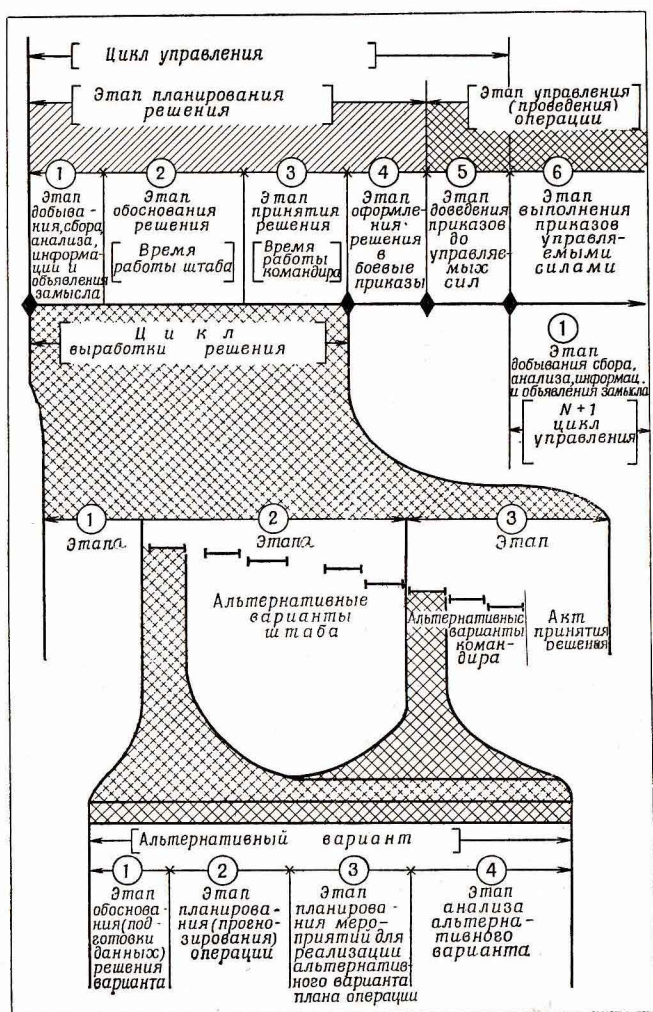
đivanja više varijanti za postizanje cilja i obrazlaganje svake, radi izbora najpovoljnije varijante kao odluke. Ti akti omogućuju komandantu da dođe do plana ostvarivanja konačnog cilja (etapa planiranja ili prognoziranja borbenih dejstava) i kompleksa mera za realizaciju tog plana (etapa planiranja mera za realizaciju alternativne varijante dejstava). Zavisno od obima i značaja novih, tekućih informacija, ranije doneti plan se koriguje i preduzimaju se dopunske mere za njegovu realizaciju. Prema tome, proces donošenja odluke ima karakter ciklusa.

Ciklusom donošenja odluke ovde će se, kako kaže autor, nazivati deo procesa komandovanja između dva momenta u donošenju odluke. Svaki ciklus obuhvata tri etape: prvu — dobijanje, prikupljanje i analizu informacija za stvaranje zamisli; drugu — obrazlaganje odluke (u toj etapi štab, zavisno od situacije, raspoloživog vremena i komandantove zamisli, priprema predloge plana za postizanje cilja i donošenje plana mera za njegovu realizaciju); treću etapu — donošenje odluke, kad komandant koriguje varijantu koju je predložio štab ili donosi vlastitu varijantu.

Proces donošenja odluke može se prikazati formalizovanom shemom hijerarhijske ukupnosti dejstava (sl. 1.).

¹ Kontraadmiral V. BABIJ, kandidat vojno-pomorskih nauka, docent: *Osobnosti prinjatija rešenija s ispol'zovanijem ASU, »Morskoj sbornik«* 1/1974.

² Bol'saja sovetskaja enciklopedija, tom 36.

Formalizovana shema donošenja odluke (sl. 1.)

a) Ciklus komandovanja; b) Etapa planiranja odluke; c) Etapa komandovanja (izvođenja) operacije; 1 — Etapa dobijanja, prikupljanja, analize informacija i saopštavanje zamisli; 2 — Etapa obrazlaganja odluke (vreme rada štaba); 3 — Etapa donošenja odluke (vreme rada komandanta); 4 — Etapa oformljavanja odluke u borbene zapovesti; 5 — Etapa dostavljanja zapovesti snagama kojima se komanduje; 6 — Etapa realizovanja zapovesti od strane jedinica; d) Ciklus donošenja odluke; 1 — Etapa dobijanja, prikupljanja, analize informacija i saopštavanja zamisli (N+1 ciklus komandovanja); e) Alternativne varijante štaba; f) Alternativne varijante komandanta; g) Akt donošenja odluke (definitivno donošenje odluke); h) Alternativna varijanta; 1 — Etapa obrazlaganja (pripreme podataka) varijante odluke; 2 — Etapa planiranja (progoniziranja) operacije; 3 — Etapa planiranja mera za realizovanje alternativne varijante plana operacije; 4 — Etapa alternativne varijante.

Autor ukratko izlaže osnovne karakteristike automatizovanih sistema upravljanja (komandovanja). Pre svega, ASU omogućuje eliminisanje oštne razlike u obrazlaganju odluke u etapi planiranja i njenog realizovanja. Borbenim dejstvima, koja se planiraju bez primene ASU, kao što je poznato, prethodi obiman i naporan rad štaba, vremenski od nekoliko časova do više dana, pa čak i meseci (zavisno od zadatka, obima i trajanja borbenih dejstava). Štab pri tome razmatra sve moguće pravce razvijanja operacije, kvantitativno procenjuje moguće varijante odluka i donosi najcelishodniju — onu, koja će obezbediti izvršenje zadatka uz najmanje gubitke. Međutim, već na početku borbenih dejstava, prva pristigla informacija može zahtevati bitnu reviziju ne samo opšte zamisli dejstava, već i donete varijante odluke (ili reviziju procene daljeg toka događaja, ukoliko se nastavi sa dejstvima prema ranije razrađenom planu).

Kao klasičan primer za ovu poslednju mogućnost, autor navodi kursku bitku. Naime, neprijatelj se pripremao za izvođenje te operacije nekoliko meseci. Otkrivši zamisao neprijatelja, sovjetsko vojno rukovodstvo je na jedan čas pre početka ofanzive izvršilo snažan artiljerijski udar. Nova situacija je tako prisilila neprijatelja da izradi nov plan izvođenja operacije, ali on za to nije imao vremena i nastavio je sa dejstvima prema ranijem planu, što ga je dovelo do potpunog kraha.

Donošenje nove ili korigovanje ranije donete odluke zahteva od štaba da u punom obimu ponovo obavi isti rad kao i u etapi planiranja borbenih dejstava. U borbi za to nema vremena, pa je komandant dužan da odluku donosi bez prethodnog rada štaba. On se pri tome

oslanja na vlastita znanja i iskustvo, kao i na ono što je Frunze nazvao »posebnim, specifičnim kvalitetima«, među kojima je najvažnija intuicija — sposobnost brzog shvaćanja situacije, procenjivanje njenog najvažnijeg elementa, predviđanje plana borbe i načina njegove izrade.

Pomoću ASU može se izvršiti obrada informacija u obimu i vremenu koji omogućuju da se u svakom ciklusu komandovanja (pa i u svakoj alternativnoj varijanti) koriguje plan borbenih dejstava i preduzmu mere za izvođenje tih dejstava u okviru realnog vremena. Stoga se stvara specijalno matematičko obezbeđenje (SMO) koje u opštem slučaju omogućuje da se izgrade funkcije:

— $W(t) = F(x, X)$, tj. da se oceni stepen podudarnosti dejstava jedinica sa zadatim ciljem borbenih dejstava. U ovoj funkciji je $x = x_i$ — skup parametara koji karakterišu faktičku efikasnost dejstava jedinica ($i = 1, 2 \dots, m$);

— $X = X_i$ — skup parametara koji karakterišu zadati cilj komandovanja ($i = 1, 2 \dots, m$);

— F — funkcije efikasnosti, koje se biraju prema karakteru zadatka.

Iz rečenog vidljiva je i druga karakteristika donošenja odluke uz primenu ASU — podizanje kvaliteta obrazloženosti odluke.

ASU bitno povećava operativnost rada pri donošenju odluke (tj. brzinu reagovanja sistema komandovanja na promene situacije) skraćivanjem trajanja ciklusa komandovanja. To se ostvaruje skraćivanjem vremena za izradu svake alternativne varijante u drugoj i trećoj etapi (sl. 1.), kao i gotovo potpunim eliminisanjem vremenskih utrošaka za pretvaranje odluke u borbene zapovesti i njihovo automatsko prenošenje jedinicama, odnosno objek-

tima komandovanja (sl. 1. — etape 4. i 5).

Automatizacija oformljavanja odluke u borbene zapovesti i njenog dostavljanja jedinicama zahteva da se još jednom razmotri i shvati suština akta donošenja odluke, u čemu je, prema autoru, treća karakteristika primene ASU.

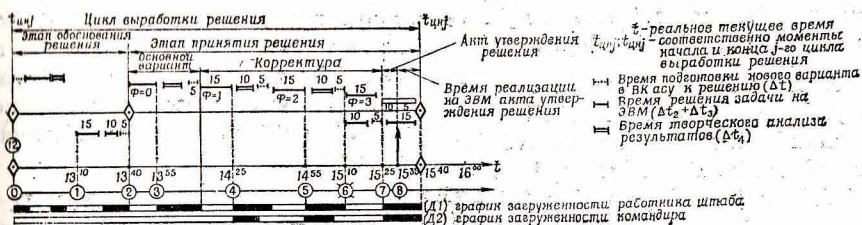
Ako se odluka donosi (ili koriguje) bez ASU, oficiri štaba proračune izvode pomoću raznih sredstava za automatizaciju, pa i univerzalnih elektronskih računara. Rezultate tih proračuna oni stvaralački koriste pri oformljavanju varijanti odluke koje referišu komandantu. Znači, i ove varijante i one koje komandant već prema potrebi stvara samostalno ili zajedno sa štabom u krajnjoj liniji ostvaruje čovek. Ako se odluka donosi sa primenom ASU, onda komandant treba da odobri jednu, alternativnu varijantu o kojoj se informacije čuvaju u računarskom kompleksu (RK ASU), tj. da odobri varijantu koju je »predložila« mašina. U takvoj situaciji se postavlja pitanje: da li je praktično moguće organizovati proces donošenja odluke tako da komandant, odobravajući mašinsku varijantu, u njoj potpuno realizuje svoju stvaralačku zamisao za operaciju? Moguće je, odgovara autor. Komandant može nekim ličnim parametrima komandovanja dati određene vrednosti, dok će druge dobiti pomoću matematičkih modela. To čoveku omogućuje da na izlazu elektronskog računara dobije takve parametre komandovanja koji će, po mišljenju autora, na osnovu stvaralačke analize situacije, obezbediti najbolje rešenje zadatka.

Prema tome, zaključuje autor, navedeni metod izrade parametara komandovanja, čije vrednosti sačinjavaju i suštinu alternativne varijante, omogućuje da se u svakoj

mašinskoj varijanti spoji formalna mašinska odluka sa stvaralačkom komandantovom zamisli i da se akt donošenja odluke svede na izbor jedne od nekoliko mašinskih varijanti, uzimajući u obzir i stvaralački rad komandanta.

ASU omogućuje da se na osnovu prihvaćene formalizacije (sl. 1.) sa svim organizuje rad štaba prilikom donošenja odluke. Osnovu te organizacije predstavlja prognostički vremenski dijagram (sl. 2.), na kojem je prikazana opterećenost oficira štaba i komandanta po periodima i u ciklusima donošenja odluke. Pri izradi dijagrama, »desnom« granicom ciklusa treba smatrati onaj momenat u kojem treba da se donese odluka, a »levom« granicom — treći momenat. Kvantitativno obrazlaganje donešene odluke zahteva da se pomoću RK ASU izradi izvestan broj alternativnih varijanti (m). Jedan deo tih varijanti je potreban za obrazlaganje predloga štaba (m_2), a drugi deo (m_3) za realizovanje komandantovih uputstava o korigovanju predloga štaba. Očigledno je da mora postojati minimum (m_1) varijanti odluke koje mogu biti pronađene pomoću ASU.

Ako vreme ciklusa donošenja odluke odgovara zahtevu $m > m_1$, tada kvalitet donešene odluke može biti poboljšan studioznijim obrazlaganjem odluke. Ako se unapred odrede vrednosti veličina m_1 , m_2 i m_3 i parametara t_1 , t_2 , t_3 i t_4 , koji karakterišu vremenske utroške za realizovanje etapa pronalaženja svake alternativne varijante odluke, tada se za naredni ciklus može dobiti vremenski dijagram procesa donošenja odluke i formalizovati proces organizovanja sadejstva oficira štaba i komandanta. Pomoću takvih dijagrama, koji se ekranizuju na uređaju za prikazivanje, oficiri štaba i komandant mogu ispla-

Варианта временского диаграммы доношения одлуке са применом АСУ (сл. 2.)

а) $t_{цп}$ б) цикл доношения одлуке; в) етапа образлаганья одлуке; д) етапа доношения одлуке; е) основна варијанта; ф) кориговање; г) $t_{цз}$ х) акт одобравања одлуке; и) време реализовања на електронском рачунару акта одобравања одлуке; ј) t — реално текуће време; к) $t_{цп}$ и $t_{цз}$ — моменти почетка и завршетка j-тог циклуса доношения одлуке; л) време припреме нове варијанте у РК АСУ за одлуку (t); м) време решавања задатка на рачунару ($t_2 + t_3$); н) време стваралачке анализе резултата (t₄); п) (Д1) график оптерећености официра штаба; (Д2) график оптерећености команданта.

О — почетак циклуса; 1 — одобравање почетних података за основну варијанту, коју ће штаб предложити команданту као пројекат одлуке; 2 — време решавања основне варијанте; 3 — време анализе основне варијанте; 4 — време анализе првог кориговања; 5 — време анализе другог кориговања; 6 — кориговање основне варијанте, под условом да се одлука одобри без анализе резултата (ако није анализирана основна варијанта и није извршено кориговање); 7 — време анализе резултата ради одобравања одлуке; 8 — одобравање основне варијанте као одлуке без анализе (ако није анализирана основна варијанта и није извршено кориговање).

нирати своје време у поменутом процесу. Ти дијаграми се могу »спојити« са техничким средствима АСУ и тада се добију сигнали »сугерисања« у облику погодном човеком запажању.

Наведене мере омогућавају да се рад официра штаба »очисти« од непотребних радњи (на пример, очекивања наредног посла, захтева за завршавање варијанти одлуке и њиховој анализи и сл.), што повећава стваралачке могућности људи у процесу доношења одлуке.

Основне карактеристике доношења одлуке помоћу АСУ захтевају темелјитије теоријско фундаирање и усавршавање одговарајуће методологије и специјалне разраде математичких модела у процесу доношења одлуке.

Откривање и објашњавање законитости у прогнозирању ситуације често се преплиће са доношењем одлуке, због чега су поједини математички методи операционог истраживања (или укупност тих метода) проглашавани за апарат »теорије доношења одлука«. Аутор сматра да досадашње обимно искуство у примени метода операционог истраживања и природног моделирања омогућава да се таква твђења одбаце. Јер, операционо истраживање и природно моделирање имају прецизно ограничење предмет истраживања — законитости борбених дејстава. С друге стране, постоји посебна област војне науке чији су предмет истраживања методолошка питања вештине доношења одлука и коришћења познатих законитости борбених деј-

stava za određivanje zadataka potčinjenim snagama i načina njihove upotrebe u borbenim dejstvima.

Autor takođe smatra da u zaključku treba ponovo istaći da je komandantova odluka osnova komandovanja. Prema tome, i osnovni faktor koji doprinosi većoj efi-

kasnosti jedinica u izvršavanju borbenih zadataka jeste kvalitet komandantove odluke, koju treba uvek obrazložiti i argumentovati kvantitativnim metodima uz primenu automatizovanih sistema komandovanja.

N. B. D.